

Ung på 70-talet

Inledning

Här följer tankar och idéer som är tänkta som inspiration för dig att arbeta med boken *Ung på 70-talet*. Du har säkert även egna idéer om upplägg – använd dem också, de är självklart lika viktiga för gruppens samlade utveckling!

Målet för studierna

Det är angeläget att varje studiecirkel redan i början av studierna resonerar om vad man vill uppnå med studierna. Här är exempel på några tänkbara målsättningar som bör få konsekvenser för hur ni lägger upp studierna:

- Ta del av andras minnen från 70-talet för att få stimulans att själv komma ihåg mer.
- Ta del av andras minnen från 70-talet för att själv bli inspirerad till att inte bara minnas, utan även tala in eller skriva ner egna minnen från 70-talet.
- Erinra sig inte bara egna minnen utan även 70-talet i stort med dess händelser, personligheter och tidstypiska ting. Här blir det naturligt att lägga ökad tonvikt vid årskrönikor och att komplettera dem med annan text.
- Reflektera över hur minnet fungerar och vad man påverkas av när man tänker tillbaka och vill formulera egna minnen.

Exemplen kan förhoppningsvis ge lite hjälp när ni försöker komma fram till vad just ni har för mål och hur det bör påverka på vilket sätt ni tar del av boken och annat material.

Övningar

Några exempel:

- Arbeta fram en gemensam ”minnesutställning”, kanske med andra studiecirkelar inom studieförbundet. Ni kan ha en gemensam vernissage osv.
- Studiebesök för inspiration.
- Studieresor, kanske till någon aktuell utställning.
- Något cirkeltillfälle kan innehålla en del ”internetsurfande” för inspiration och nya idéer.
- Bjud in gästföreläsare till cirkeln – kontakta ditt studieförbund för att få hjälp.

Veckotidningar från 70-talet ger mycket av tidsandan och kan öppna många minnesslussar. Dammsug egna gömmor och fråga vänner och bekanta om ni får låna 70-talstidningar under tiden cirkeln pågår. Det finns en rad olika sidor på Internet för dig som cirkelledare. På *Folkbildningsnätet* kan du som cirkelledare få en inloggning och där finna en rad pedagogiska tips och idéer. Där finns även inloggning till Nationalencyklopedien samt e-post och konferensmöjligheter för flexibelt lärande. Det är gratis att bli medlem och i de flesta fall kan du få en inloggning hos din studieförbundsavdelning, men du kan också kontakta Folkbildningsnätet direkt. Folkbildningsnätet är öppet för alla som är verkamma inom folkbildningen. <http://www.folkbildning.se/page/466/omfolkbildningsnatet.htm>

På samma sida hittar du också pedagogiska resurser: <http://www.resurs.folkbildning.net/> Till dessa behöver du inte någon särskild inloggning.

På www.bildaforlag.se kan ni få fler tips på läsning inom Historia/Kulturhistoria. Här några exempel:

Folkbildningens 50-tal, ABF

Folkbildningens 60-tal, ABF

Folkbildningens 70-tal, ABF

Folkbildningens 80-tal, ABF

Kamp om bollen, Tomas Ekman

Raggartliv, Per Åhlström

Sjung & Minns 1900-talet, Kerstin Engman

Ung på 50-talet, Kerstin Gunnemark

Ung på 60-talet, Tomas Ekman

Att diskutera kring

Generella frågor:

- Var ni själva med om några av de händelser som nämns i boken? Minns ni om ni upplevde dem annorlunda än de presenterades i tidningar, radio eller i samtal mellan människor i er omgivning?
- Vilka händelser gjorde de starkaste känslomässiga intrycken på er? Hade ni klart för er redan då vilka händelser ni tyckte var årets viktigaste, eller är det sådant som klarnat i efterhand?
- Var det in- eller utrikespolitiska händelser som ni oftast uppmärksammade mest och funderade över?
- Vilka ytterligare händelser än de omnämnda tycker ni är värda att lägga till i krönikor?
- Musiken är ett genomgående tema i boken; proggen, disco, pop, reggae, punk – vilken musik lyssnade ni på, dansade ni till?
- I boken träffar ni på ett antal ”bekanta” prylar eller leksaker: Rubics kub, Playmobil, frisbee, skateboard, näbbstövlar, träskor, platådojor, video, miniräknare, monchichi, blåvitt, ransoneringskortet för bensin – 70-talsprylar som väcker minnen. Minns ni dom, använde ni dom?

Temafrågor/kapitelvis:

I varje kapitel finns ett kalendarium med händelser från respektive år. Välj ut enskilda händelser och berätta om hur ni själva upplevde dessa. Komplettera gärna med följande mer generella temafrågor:

Kapitel 1: 1970 fanns inga kärnkraftverk i drift i Sverige

(...men den första kommersiella kärnkraftsreaktorn i Oskarshamn togs i drift drygt ett år senare)

- ”Gröna vågen”, utflyttning till landsbygden, kanske en följd av det som många tyckte var ett alltför sterilt boende – miljonprogrammet. - Lockades du också av landsbygden, förverkligade du din gröna dröm? Eller var du en av alla som flyttade till de ”nya” förorterna och trivdes där?
- Biafra – kriget, svälten, nöden. - Vad tänkte du, vad gjorde du?
- Apollo 13 var nära att haverera 1970, Apollo 17 blev den sista uppskjutningen på 70-talet. - Vem ”vann” egentligen slaget om rymden, USA eller Sovjetunionen?
- Vid Kent State University i Ohio sköts fyra studenter ihjäl av Nationalgardet, demonstrationen gällde USAs inmarsch i Kambodja. - Berörde nyheten oss, studenter i Sverige? Var du själv engagerad?
- Festivalerna på Gärdet i Stockholm och i Mantorp – var du där, minns du några speciella episoder nu 40 år senare? Kan vi jämföra med dagens Hultsfred och andra nutida festivaler?
- Formel3, Karlskoga/Gelleråsen, fem döda. Minns du tragedin? - Var du också där eller fick du nyheten på radio?
- Att byta klass och skolmiljö kan vara jobbigt, t o m traumatiskt. Men kan också vara något väldigt positivt? - Har du egna erfarenheter av detta? Blev du mobbad för din dialekt, var det tufft att komma från ”storstan” eller...?

Kapitel 2: 1971 fanns ingen broförbindelse med Öland

(...men den 30 september 1972 invigdes Ölandsbron, då Europas längsta bro.)

- Radio Luxemburg spelade musik dygnet runt. - Lyssnade du, spelade du in musiken, skrev du egna topplistor? Hur var mottagningen på mellanvågsbandet 208?
- Almstriden ägde rum i Kungsträdgården i Stockholm. - Hur berörde händelserna dej? Var du där eller följde du dramat på radio/TV?

Kapitel 3: 1972 var Salvador Allende fortfarande president i Chile

(...men störtades 1973 i en blodig statskupp och demokratin krossades av en militärjunta ledd av Augusto Pinochet.)

- Hur minns du händelserna i "Bloody Sunday" i Londonderry? Vad tänkte du om krisen på Nordirland?
- Dirty Harry (Clint Eastwood) sköt sig fram på de svenska biograferna. Blev han hjälte eller antihjälte för dej och dina kamrater?
- Vid större händelser i vår omvärld brukar vi minnas tid och plats som vi befann oss på just då. Vid OS i München avbröts sporthändelserna av en terrorattack. – Minns du, kommer du ihåg var och när du hörde nyheterna om de händelserna. Följde du utsändningarna på TV/radio?
- Beroende på hur unga eller gamla vi var så präglas tiden ofta av hur vi bodde och hur vi möblerade och inredde våra hem. Egenbyggda spån möbler, manchestersoffa och Tassos vävtapeter är några tidstypiska inredningsdetaljer. – Hur såg ditt eget hem/rum ut?

Kapitel 4: 1973 sändes inte längre Barnens brevlåda med Sven Jerring

(...eftersom det lades ned 1972 och hade då sänts hela 1.785 gånger och höll under en tid världsrekordet i långvarighet för radioprogram.)

- Proggmusik, disco, reggae, pop, schlager – vilken musiksmak var din egen? Eller var du allätare? Lyssnar du gärna på samma musik idag som då?
- IB-affären, kungen dör, norrmalmstorgsdramat, Chilekuppen – allt hände under samma år. – Vad tänkte du? Vad gjorde du – var du aktiv i någon gruppering?
- Efter valet fick vi den sk "Lotteririksdagen". – Var du själv politiskt aktiv? Hade du ålder inne för att få rösta?
- Modet svänger, nyskapas och återskapas. – Hur var du själv klädd? Var du trendtrogen? Vilka var egentligen modetrenderna i början av 70-talet?

Kapitel 5: 1974 hade vi fortfarande rösträtt från 20 års ålder

(...men efter den 1 juli 1974 gäller en 18-årsgräns vid allmänna val och vid folkomröstning.)

- Oljeransoneringen satte sina spår, vi blev plötsligt medvetna om att tillgång till olja kunde vara begränsad. – Hur påverkades du själv, ökade miljömedvetenheten? Lärde du dig nya energispartips? Något du fortfarande har nytta av?
- Björn Borg vann Paristurneringen detta år. Ingemar Stenmark vann i Madonna di Campiglio. "Stenmark/Borg-eran" började, vi fick nya sportidoler. – Har de påverkat dina egna idrottsintressen?
- Interrailkort infördes så att ungdomar för en relativt billig penning kunde resa i Europa. – Reste du själv på Interrailkort? Vart reste du? Berätta om de upplevelser du fick och som kanske kom att prägla ditt liv framöver. Några särskilt dramatiska, komiska, traumatiska, putslustiga händelser?
- Watergateskandalen som så småningom fick president Nixon att avgå. – Minns du vad som hände och vilka konsekvenser det fick, i USA, i Sverige?

Kapitel 6: 1975 var inte Carl Gustaf och Silvia gifta med varandra

(...men året därpå, den 19 juni 1976 vigdes de i Storkyrkan i Stockholm.)

- Schlagerfestival och Alternativ schlagerfestival. Ofta var det viktigt att ta ställning – kan man verkligen tävla i musik? – Vilken "sida" stod du själv på?
- McDonalds startade sin första restaurang i Sverige. – När åt du din första hamburgare? Var? Vad kostade den?
- Vietnamkriget tog slut. Många var engagerade i olika fredsrörelser och jublade. – Var du själv aktiv, vad gjorde ni – tidningar, flygblad, aktioner?
- Spaniens diktator general Franco dog 1975 och kung Juan Carlos, som besteg tronen efter hans död, valde att omvandla diktaturen Spanien till en demokrati. I Sverige fördes en stödkamp mot Francoregimen. – Var du själv delaktig i den? Spanien var ett turistland för svenskar. – Avstod du från att resa pga protesterna?

Kapitel 7: 1976 fanns textilföretaget Al-gots i Borås fortfarande kvar

(...men försattes i konkurs 1977.)

- Roskildefestivalerna startade 1971 och anordnades varje år under 70-talet. Många reste från Sverige reste till Danmark. – Var du en av dom? Berätta vad du upplevde!
- Anders Gärderud vann guld vid OS 1976 i Montreal på 3 000 m hinder, Sveriges första friidrottsguld i OS sedan 1952. TV-bilderna från upploppet blev klassiska, de där värste konkurrenten Frank Baumgartl från Östtyskland kommer upp jämsides men faller på sista hindret. – Minns du bilderna, minns du spänningen?
- Mao Tse-tung inledde Kulturrevolutionen i Kina år 1966, den pågick till Maos död 1976. I Sverige fascinerades många av Maos idéer i ”Maos lilla röda” och använde många av hans fraser som slogans t ex "Låt hundra blommor blomma och låt hundra tankeskolor tävla!" – Vad tyckte du själv om Maos tankar?
- Torbjörn Fälldin bildade 1976 en borgerlig regeringskoalition som bröt socialdemokraternas 40 år långa regeringsinnehav. Den stora frågan vid detta val handlade om kärnkraften i Sverige. – Var du själv kärnkraftsmotståndare? Var du aktiv i någon rörelse? Berätta.
- Punk var en subkultur och en proteströrelse mot allt kommersiellt: musik, kläder, frisyrer. Man gjorde allting själv och inga förkunskaper var nödvändiga. Det skulle synas/höras att det var hemmagjort. – Lyssnade du själv på punkmusik, klädde dig som punkare eller utövade musik själv? Eller tyckte du punkfenomenet var något som katten släpat in?

Kapitel 8: 1977 var det tillåtet att göra reklam för vin, sprit och starköl

(...men blev därefter förbjuden fram till 2005.)

- Tältprojektet, även kallat Vi äro tusenden, var en musikalisk och vänster-politisk teaterföreställning som turnerade i Sverige i mitten av 1977 och framförde en dramatisering av den svenska arbetarrörelsens historia. – Såg du någon av föreställningarna?
- Mellanölen började säljas 1965 i vanliga livsmedelsbutiker men dess lättillgänglighet angavs som starkt bidragande orsak till ungdomars alkoholskador och togs därför bort ur livsmed-

elshandeln den 1 juli 1977. – Diskutera ”mellanölskulturen”.

- BT Kemis fabriksbyggnad i Teckomatorp sprängdes den 22 februari 1979. På hösten 1977 hade man tidigare lagt ned dräneringsrör för att kunna fånga upp läckage från de nedgrävda tunnorna med bekämpningsmedel. Monica Nilsson slog larm och startade namninsamlingar. – Minns du rubrikerna? Var du själv aktiv i någon miljörelse?
- Elvis Presley dog den 16 augusti 1977 i Memphis. Han är en av 1900-talets mest framträdande underhållare och kallas ofta The King. Efter Elvis död har det uppstått rykten om att dödsfallet skulle vara iscensatt och personer har uppgivit att de sett honom runt om i världen. – Vad tror du själv?
- Steve Biko var en sydafrikansk ickevåldsaktivist och apartheidmotståndare. Hans död 1977 var en avgörande punkt i kampen mot apartheid, då det bidrog till att slutgiltigt vända opinionen mot den sydafrikanska regeringen. – Deltog du själv i kampen mot apartheid i Sydafrika?

Kapitel 9: 1978 betraktades fortfarande homosexualitet som en psykisk sjukdom

(...men fr o m 1979 har svenska homosexuella gradvis fått allt större rättigheter, inklusive rätten till samkönad adoption (2003) och rätten att ingå samkonat äktenskap (2009).

- Populära filmer detta år var bl a: Saturday Night Fever, Jesus Christ Superstar, Grease, Hair och Life of Brian. – Vilka filmer såg du, vilka var favoriterna?
- Det första provrörsbarnet, Louise Joy Brown, föddes den 25 juli 1978. Ämnet var kontroversiellt, men hur är det idag? Diskutera.
- ”Folkets tempel” (Peoples Temple) var en sekt grundad av Jim Jones 1955. De är mest kända för sitt kollektiva självmord i den av sekten grundade staden Jonestown i Guyana den 18 november 1978. – Minns du händelserna, hur upplevde du dem?

Kapitel 10: 1979 hade vi ännu inte infört sommartid i Sverige

(...men året efter infördes sommartid i Sverige. De första försöken skedde dock redan 1916, bl a i Sverige och flera andra länder men försöket blev inte populärt.)

- Lagen om jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet trädde i kraft 1979 och ersattes senare av Jämställdhetslagen och Diskrimineringslagen 2009. – Hur långt har vi kommit egentligen när det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män? Lön, arbete, hemarbete mm?
- Vietnamesiska styrkor intog Phnom Penh i januari 1979. Av många hälsades de som befriare från röda khmerernas repression som resulterat i mellan 600 000 och två miljoner döda till följd av svält, avrättningar och hemliga bortföranden. – Minns du, var du aktiv i någon stödkampanj?
- Filmen Kinasyndromet hade publikpremiär dagarna före kärnkraftsolyckan i Harrisburg och fick stor uppmärksamhet då den målade upp ett scenario som var spöklikt nära vad som sedan faktiskt hände. – Såg du filmen? Hur upplevde du katastrofen? Rädsla, likgiltighet eller?
- Den iranska revolutionen startade och Khomeini kom 1979 tillbaka till Iran från sin exil i Frankrike. Revolutionärer tog 66 amerikaner gisslan på ambassaden i Teheran och USA införde en ekonomisk bojkott mot Iran. Den 16 januari 1979 lämnade shahen Mohammad Reza Pahlavi och hans hustru Iran på grund av ökande protester av studenter och präster. – Vad minns du av händelserna? Vilka följder fick de?
- Margaret Thatcher anses allmänt som en av de viktigaste brittiska politikerna under det senare 1900-talet och hon väckte både starkt stöd och starkt motstånd. – Vad anser/ansåg du själv om Margaret Thatcher?
- Somozafamiliens maktinnehav i Nicaragua varade till 1979 då sandinisterna tog makten efter ett kortvarigt inbördeskrig. – Var du aktiv i någon stödaktion?
- När landets kommunistregering närmade sig kollaps invaderades Afghanistan, i december 1979, av sovjetiska trupper. – Minns du hur det rapporterades i svenska media?

Lästips

Denna lista är både författarens källförteckning och tips om vidare läsning. Diskutera gärna med biblioteket vilka titlar som kan vara mest lättillgängliga och intressanta för er att börja söka kompletterande information i. På många bibliotek kan man få hjälp med datasökning av litteratur. Det går att beställa böcker som finns på andra bibliotek över hela landet till det egna biblioteket:

- Ambrius, Jonny: *Ung i Malmö 1950-1979* (2003)
Arvidsson, Claes: *Ett annat land: Sverige och det långa 70-talet* (1999)
Augustsson, Lars-Åke & Stig Hansén: *Maoisterna. En historia berättad av några som var med* (1997)
Aust, Stefan. *Baader-Meinhof, sju år som förändrade förbundsrepubliken* (1990)
Berg, Micke: *Skogsnäs* (1983)
Bew, Paul & Gordon Gillespie: *Northern Ireland. A chronology of the Troubles 1968-1993* (1993)
Bjurström, Erling: *Ungdomskultur, stil och smak* (2005)
Blom, Thomas: *Turismens historia och utveckling* (2005)
Bondeson, Sören: *Rockresan [mat, musik, minnen 1955-2005]* (2005)
Brown, Andrew: *Fishing in Utopia. Sweden and the Future that Disappeared* (2008)
Carlsson, Benke, Peter Johansson & Pär Wickholm: *Svensk punk 1977-81* (2004)
Davies, Andrew: *Moon Dust* (2005)
Didion, Joan: *Att lära sig själv att leva* (2008)
Eriksson, Bengt, Mia Gerdin & Stefan Wermelin: *99 progklassiker* (2006)
Fröberg Idling, Peter: *Pol Pots leende* (2006)
Fuglesang, Christer: *Människan i rymden* (2007)
Furhammar, Leif: *Den rörliga bildens århundrade* (2001)
Gambaccini, Paul: *The Complete Eurovision Song Contest companion* (1999)
Gilmore, Mikal: *Skjuten i hjärtat* (1994)
Gilmore, Mikal: *Night Beat. A shadow history of Rock & Roll* (1997)
Gradvall, Jan, Björn Nordström, Ulf Nordström & Annina Rabe: *Tusen svenska klassiker* (2009)
Hallström Bornold, Salka: *Det är rätt att göra uppror. Mah Jong 1966-1976* (2003)
Hansén, Dan & Jens Nordqvist: *Kommando Holger Meins: dramat på västtyska ambassaden och Operation Leo* (2006)

- Hunter, Ian: *Diary of a Rock'n'Roll Star* (1974)
- Hägg, Göran: *Välfärdsåren. Svensk historia 1945-1986* (2005)
- Johansson, Greger: *Those were the days... Kvällstoppen 1962-1975* (1994)
- Johansson, Mats: *De svarta åren – minnen från andra sidan* (1998)
- Kumm, Björn: *Terrorismens historia* (flera utgåvor)
- Lahger, Håkan: *Proppen – musikrörelsens uppgång och fall* (2002)
- Lalander, Nils: *Svenska miljöskandaler* (1995)
- Lindorm, Per-Erik: *Ett folk på marsch 1960-1977* (1978)
- Lydon, John: *Rotten – No Irish, No Blacks, No Dogs* (1994)
- Miles, Barry: *Hippie* (2003)
- Mulvey, Kate: *Hundra år av mode* (2001)
- Oredsson, Sverker: *Svensk oro – offentlig fruktan i Sverige under 1900-talets senare hälft* (2003)
- Proll, Astrid: *Baader-Meinhof – Pictures on the run 67-77*
- Rasmusson, Ludvig: *Fyrtioalisterna* (1985)
- Reynolds, David: *One World divisible – a global history since 1945* (2001)
- Rullbrädesmarknaden. Rapportserien Till varje pris utgiven av Statens ungdomsråd (1978)
- Skateboardåkaren. Rapportserien Till varje pris utgiven av Statens ungdomsråd (1979)
- Stolt, Åke: *Fotbollskriget – kaptenerna i nationens tjänst* (2002)
- Sounes, Howard: *Seventies. The Sights, Sounds and Ideas of a Brilliant Decade* (2006)
- Sundling, Janne: *Kult* (2007)
- Svensson, Per: *Svenska hem, en bok om hur vi bor och varför* (2002)
- Tambini, Michael: *1900-talets design – krönika över föremål och formgivare* (1998)
- The Mojo Collection: *The ultimate Music Companion* (2007)
- Tunander, Britt och Ingemar: *Svensk stilhistoria* (1983)
- When, Francis: *Strange Days Indeed. The Golden Age of Paranoia* (2009)
- Wilson, A N: *Our Times* (2008)
- Wintzell, Inga: *Jeans och jeanskultur* (1985)
- Wirtén, Per (red): *Vi som inte var med – en orättvis betraktelse över sextioalet* (1999)
- Örbrink, Mats: *FNL-rörelsen i Sverige* (1973)
- Östberg, Kjell: *När vinden vände: Olof Palme 1969-1986* (2009)

Till sist

Det viktigaste är att du och dina deltagare känner lust att lära och lust att minnas! En studiecirkel kan vara en fantastisk kunskapsresa!

